

UMEÅ UNIVERSITET

Motivationens påverkan på läsinlärningen

En studie om lärares arbete med motivation i läsinlärningen i grundskolans årskurs 1.

Amelia Alexandersson & Anna Lindström

Examensarbete, 30 hp

Grundlärarprogrammet: Förskoleklass & Årskurs 1–3, 240 hp

Vt. 2019

Sammanfattning

Denna studie är fokuserad på hur lärare tänker kring sina elevers och sin egen motivation i samband med läsinlärningen i årskurs 1. I studiens bakgrund definieras motivation samt läsinlärning som är viktiga för studien. Vidare presenteras tidigare forskning om motivation samt motivation kopplat till läsning. Genom kvalitativa intervjuer med verksamma lärare i årskurs 1 ska en tydligare bild ges av hur motivation används i läsinlärningen. Insamlat material analyseras tematiskt och diskuteras utifrån tidigare forskning och motivationsteorierna "Teorin om förväntningar och värden" och "Tron på sig själv och sin egen kapacitet". Studiens resultat visar att lärare anser att exempelvis trygghet, nyfikenhet och intressant material är viktiga aspekter för att deras elever ska känna sig motiverade. Vidare visar studien att lärarnas egen motivation kan ha både negativ och positiv påverkan på elevernas motivation.

Nyckelord: Lust att lära, nyfikenhet, tidig läsutveckling.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.1.1. Forskningsfrågor	2
2. Bakgrund	3
2.1. Motivation	3
2.1.1. Inre motivation	3
2.1.2. Yttre motivation	4
2.1.3. Bristande motivation	4
2.1.4. Lärares motivation	5
2.2. Läsinläring - att lära sig läsa	6
3. Tidigare forskning	7
3.1. Hur lärare kan arbeta med elevers motivation	7
3.2. Läsnings och motivation	8
4. Teoretisk utgångspunkt	10
4.1. Val av teorier	10
4.2. Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet	10
4.3. Teorin om förväntningar och värden (expectancy-value theory)	11
5. Metod och material	13
5.1 Val av metod	13
5.1.1 Datainsamlingsmetod: Kvalitativa intervjuer	13
5.1.2. Analysmetod: Tematisk analys	13
5.2. Etiska överväganden	14
5.3. Genomförande av intervjuer	15
5.4. Reliabilitet och validitet	15
6. Resultat	16
6.1. Hur beskriver lärare att de arbetar med elevers motivation under läsinläringen i årskurs 1?	16
6.1.1. Lärarnas syn på motivation kopplat till den tidiga läsutvecklingen	16
6.1.2. Lärarnas arbete med läsinläringen och det motiverande materialet	17
6.1.3. Arbete med inre och yttre motivation	17
6.1.4. Vikten av trygghet	18
6.1.5. Elevernas jämförelse med sina klasskamrater	19

6.2. Hur beskriver lärare att deras egen motivation påverkar eleverna under läsinläringen?	20
6.2.1. Informanternas åsikter om läraryrket	20
6.2.2. Lärarnas egen motivation och dess påverkan på eleverna	21
7. Diskussion	22
7.1. Lärares påverkan på elevers motivation	22
7.1.1. Lärares egen motivation	22
7.1.2. Tro på och respektera sina elever	23
7.1.3. Låta eleverna påverkas av varandra	23
7.1.4. Val av material och dess påverkan på lärande och motivation	24
7.2. Elevers känslor och dess påverkan på motivationen	25
7.2.1. Känsla av att lyckas	25
7.2.2. Trygghet	26
7.3. Metoddiskussion	27
7.4. Förslag på vidare forskning	28
8. Referenslista	29
9. Bilagor	33
9.1. Uppdelning av arbetet	33
9.2. Intervjufrågor	34
9.3. Samtyckesformulär	36

1. Inledning

”Utan känslor och motivation skulle det inte finnas något lärande” (Gärdenfors, 2010, s. 71).

En viktig förutsättning för att elever ska utvecklas och inhämta kunskaper i skolan är att de känner sig motiverade i skolämnen och har lust att lära och utvecklas, vilket står i läroplanen som “Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.” (Skolverket, 2018, s.257). Skolan ska enligt Skolverket (2018) arbeta mot att vara en levande social gemenskap som ger trygghet, vilja och lust att lära. Att finna denna vilja och lust att lära är viktigt för alla individer och handlar mycket om att tillsammans i skolans verksamhet skapa en lärandemiljö där detta speglas och där alla känner sig inkluderade. "Lust är en viktig komponent för lärande, när man har någon att dela spännande händelser eller utmaningar med, blir det ofta roligare" (Alhén, 2014, s.81).

Skaalvik och Skaalvik (2016) poängterar vikten av motivation i lärandet och förklarar att en av de allra största utmaningarna som lärare handskas med i skolan idag är att motivera sina elever i undervisningen. Faktum är att motivation i lärandet ofta har en indirekt betydelse för elevers insatser, koncentration, uthållighet och lärstrategier. Bakom eleverna står läraren med rollen att bidra till skapandet av sina elevers motivation. Lärarens egen motivation och förhållningssätt beskrivs av Jenner (2004) som en faktor som påverkar elevernas motivation. Lärarna har det stora uppdraget att se över och skapa sin egen motivation, för att i sin tur bidra och stärka sina elevers motivation i lärandet (Jenner, 2004).

Skolinspektionen (2015) anser att kunna läsa är en förutsättning för elevers fortsatta utveckling och lärande i alla ämnen i skolan. Förmågan att kunna läsa är något som öppnar nya dörrar och kunskaper för alla individer, och är därmed en tillgång i det tidiga lärandet. Att “knäcka läskoden” är dock något som kan anses vara utmanande för en del elever och kan påverka motivationen. Vi har under vår studietid uppmärksammat ett samband mellan svårigheter i läsinläringen och en bristande motivation när det kommer till att lära sig att läsa. Detta har givit en vilja att skapa en djupare förståelse för hur lärare anser att de arbetar med motivation i läsinläringen. Genom denna förståelse för hur lärare arbetar med motivation i skolan är förhoppningen att fler inom yrket ska kunna hitta fungerande metoder

och sätt att tillämpa, för att på så vis stödja sina elever/framtida elever i lärandet och läsningen.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att öka förståelsen för hur lärare tänker kring elevers och sin egen motivation i samband med läsinläringen i årskurs 1.

1.1.1. Forskningsfrågor

- Hur beskriver lärare att de arbetar med elevers motivation under läsinläringen i årskurs 1?
- Hur beskriver lärare att deras egen motivation påverkar eleverna under läsinläringen?

2. Bakgrund

I avsnittet bakgrund förklaras begreppet motivation, riktat mot elever och lärare, med tillhörande begrepp: **inre**, **yttre** och **bristande** motivation, samt deras inverkan och betydelse på lärande. Vidare beskrivs begreppet läsinlärning. Notera att begreppen som definieras i detta avsnitt är komplexa, vilket innebär att de kan definieras och beskrivas på varierande sätt. I detta avsnitt beskrivs därför begreppen i korta drag för en god överblick och förståelse.

2.1. Motivation

Motivation är en viktig nyckel för skolframgång och ett begrepp med en stor betydande roll i elevers lärande. Motivation i lärandet kan definieras som individens önskan att delta i lärandeprocesser samt något som påverkas av både inre och yttre faktorer (Lozic, 2018). Motivation består och styrs av *kognitioner* som till exempel vad individen tänker samt mål och förväntningar elever har på sitt eget lärande (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Vidare styrs motivationen av *emotioner*, det vill säga intressen, känslor, rädsla att misslyckas, engagemang med mera. Till sist styrs motivation av *beteende*, såsom ansträngning, uppmärksamhet och de val som individen gör (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Författarna menar vidare att det i lärandeprocessen är vanligt förekommande att individers motivation synliggörs i deras beteenden. De menar dock att det är viktigt att ha i åtanke att en elevs agerande inte ger en större bild av dennes motivation, utan att det finns olika aspekter som spelar in kring hur en elev exempelvis tar sig an en uppgift.

2.1.1. Inre motivation

Den inre motivationen beskrivs ofta som en inre drivkraft som vi människor har i olika situationer och sammanhang. Den inre motivationen förklaras vidare med att när individen drivs av en inre motivation gör individen något för att det i sig själv ger en tillfredsställelse. Skaalvik och Skaalvik (2016) beskriver något som de benämner som "ett inre motiverat beteende", vilket uppstår när individen tycker att något är intressant och tillfredsställande. Glädjen som finns i lärandet ligger i aktiviteten och inte i belöning eller beröm, vilket är två aspekter som definieras som yttre motivation (beskrivs i avsnitt 2.1.2.). Lozic (2018) instämmer i denna beskrivning och menar att inre motivation är en individs inre drivkraft och nyfikenhet för lärande. Ryan och Deci (2000) beskriver att meningsfulla lärandeaktiviteter är en viktig del för att skapa inre motivation. Detta då det stärker elevers engagemang för sitt

eget lärande och tro på den egna förmågan. Vidare poängterar Ryan och Deci (2000) att den inre motivationen ofta synliggörs i de aktiviteter där individen visar stort intresse, tycker det är roligt och vill lära sig mer.

2.1.2. Yttre motivation

Yttre motivation beskrivs ofta som motsatsen till inre motivation, och förklaras av Skaalvik och Skaalvik med meningen: “en aktivitet som utförs för att uppnå en belöning” (Skaalvik & Skaalvik, 2016, s. 58). Inom begreppet yttre motivation finns “kontrollerad yttre motivation” och “autonom yttre motivation”. Gagné och Deci (2005) beskriver kontrollerad yttre motivation som att personen känner att hen inte har något val utan tvingas till att utföra en handling. Skaalvik och Skaalvik (2016) beskriver vidare även den extremaste formen av kontrollerad yttre motivation, som att individen arbetar inte bara för att få en belöning utan även för att undvika bestraffas eller få sanktioner av olika slag. Skaalvik och Skaalvik (2016) skriver vidare om en annan typ av kontrollerad yttre motivation där individen inte är rädd för att bestraffas, utan att känna misslyckande eftersom de känner press att lyckas. Denna press bygger på kriterier som exempelvis skolan eller vårdnadshavare har ställt upp. Autonom yttre motivation innebär enligt Ryan och Deci (2009) att skolan genom beteenden tydliggör att de värderar skolans ämnen, vilket överförs till elevernas syn på lärande gällande de olika skolämnena. Med andra ord engagerar sig eleverna inte bara för att lyckas utan även för att de anser att skolans ämnen har ett värde i sig. Skaalvik och Skaalvik (2016) menar att autonom yttre motivation är något personer gör utan att få någon glädje av det samt utan att någon sagt till dem att göra det, de gör det de gör för att de ser värdet i det.

2.1.3. Bristande motivation

Bristande motivation, definieras ofta även som en låg och/eller dålig motivation. Att ha en bristande motivation kan enligt Hattie (2009) innebära stor påverkan på elevers lärande och utveckling i skolan. Hattie (2009) menar att det är lättare att få eleverna att tappa motivationen än att få dem att bli motiverade. Detta innebär enligt Hattie (2009) att lärare bär på ett stort ansvar att hitta och använda strategier och metoder för att motivera sina elever i lärandet.

Thomson och Wery (2013) menar att bristande motivation ofta är något som kan skapas genom tidigare “misslyckanden”. De menar att elever som tagit sig an skoluppgifter och inte

klarat dessa kan få en känsla av att de inte kan lära sig. Thomson och Wery (2013) beskriver även att om dessa elever i enhet med misslyckandet får höra negativa kommentarer, kan det leda till en negativ självbild och självkänsla. Dessa kan sedan i sin tur resultera i skolk, utåtagerande och dålig koncentration i skolan. Ahlén (2014) beskriver i sin litteratur om lärande och specialpedagogik, hur en strukturerad undervisning kan hjälpa eleverna att undvika misslyckanden. Ahlén (2014) menar att en strukturerad undervisning och dess fördelar är en viktig del för att undvika bristande motivation. Struktur handlar om att tillföra sammanhang, vilket ofta är en förutsättning för lärandet menar Ahlén (2014). Vidare förklarar författaren att genom en strukturerad undervisning skapas trygghet och inkludering/känslan av delaktighet. Detta bidrar i sin tur till att förstärka elevernas motivation och undvika misslyckanden i undervisningen: "Att misslyckas gång på gång är nämligen förödande för motivationen i det långa loppet" (Ahlén, 2014, s.53).

2.1.4. Lärares motivation

Jenner (2004) skriver i sin litteratur att läraren måste vara beredd att syna sig själv och sin egen motivation. Vidare anser Jenner (2004) att en bidragande faktor till lärares egen motivation är att tillsammans i arbetslaget reflektera över den dagliga verksamheten. Genom att reflektera över verksamheten och rollen som lärare menar Jenner (2004) att det skapas förutsättningar som kan stärka lärarnas egen motivation, vilket i sin tur påverkar deras undervisning med eleverna. Ahlén (2014) instämmer kring vikten av samarbete i arbetslaget och poängterar att samarbete mellan kollegor kan göra att engagemang och positivitet sprider sig mellan arbetskamraterna.

Sättet lärare hanterar och förhåller sig till sina känslor påverkar enligt Ahlén (2014) hur läraren interagerar med sina elever. För en god relation mellan lärare och elever är det därmed viktigt att även lärarens känslor och behov får ta plats (Ahlén, 2014). "Att se eleven eller klienten som en människa att möta och inte som en sak att åtgärda är en grundbult i motivationsarbetet" (Jenner, 2004, s.87).

2.2. Läsinlärning - att lära sig läsa

Läsinlärningen är en av de första tydliga erfarenheterna elever har av undervisning, vilket gör att det är av stor vikt att lästräningen struktureras upp på ett sådant sätt att det ger eleverna en förståelse för läsningens möjligheter (Eckeskog, 2015). Det är vidare viktigt att eleverna får möjlighet att skapa förståelse kring varför de lär sig att läsa, samt vilka fördelar som finns med att kunna läsa (Eckeskog, 2015). Läsning i tidig ålder anser Lindö (2005) handlar om att skapa motivation, intresse och en lust att lära. Författaren menar även att elever ska lära sig att läsa för livet och inte bara för skolan.

Att kunna läsa och förstå det lästa är viktigt för alla individer, vilket enligt Eckeskog (2015) handlar om att förmågan att kunna läsa hjälper elever att utveckla andra kunskaper inom alla ämnen i skolan. Reichenberg (2008) instämmer kring vikten av att utveckla förmågan att kunna läsa, och beskriver vidare en god läsförståelse (att förstå det lästa) som en nyckel till framgång i de flesta av skolans ämnen. En av skolans viktigaste uppgifter är att lära elever att läsa samt förstå och använda texter. En god läsförmåga är något som även öppnar dörrar till skönlitteraturens värld, vilket ger möjlighet till personlig utveckling (Reichenberg, 2008). Det finns andra viktiga aspekter i lästräningen enligt Taube (2013), bland annat en klassrumsmiljö som kännetecknas av lyhördhet. Lärare ska fungera som en vägledare som stödjer eleverna i lärandeprocessen. Eleverna ska få möjlighet att utveckla tilltro till sin egen förmåga att klara uppgifter. Genom lärarens lyhördhet och tilltro skapas denna möjlighet och ökar elevernas motivation i en positiv riktning (Taube, 2013).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redovisas tidigare forskning om hur lärare kan arbeta med elevers motivation. Avsnittet behandlar även hur läsning kan kopplas samman med motivation.

3.1. Hur lärare kan arbeta med elevers motivation

Lust att lära är nära förknippat med motivation och en framgångsrik måluppfyllelse. Detta skriver Ivarsson (2008) i sin doktorsavhandling om läsutveckling och lärandemiljöer hos tidiga läsare vid Umeå Universitet. Ivarsson (2008) skriver vidare att motivation är en viktig drivkraft för lärande, inte minst i den tidiga läsutvecklingen. Forskning av Bråten et al. (2014) i Norge med 120 elever från åtta högstadielklasser, visar på det Ivarsson säger: att elevers motivation påverkar deras resultat oavsett ålder.

I Ivarssons avhandling beskrivs två viktiga drivkrafter för elevers lärande: intresse och motivation. Det är därmed enligt Ivarsson (2008) viktigt att lärare använder sig av hjälpmedel och verktyg som skapar intresse i undervisningen. Thomson och Wery (2013) ger förslag på verktyg lärare kan använda för att öka sina elevers motivation. De menar att genom attityder och förhållningssätt samt genom att lärare visar att de tror på sina elever, kan goda relationer skapas i lärandet och öka elevers motivation. Schmidinger och Brandt (2015) skriver i sin avhandling att hur eleverna presterar och motiveras i skolan ligger på lärarnas ansvar, vilket innebär att läraren först måste se över sin egen motivation. Författarna menar vidare att det är viktigt att lärare själva är motiverade för att i sin tur kunna påverka elevernas motivation i en positiv riktning.

Thomson och Wery (2013) menar att det är viktigt att inte lära elever att jämföra sig med andra utan att istället lära eleverna att utvärdera sig själva. Detta då konkurrens mellan elever minskar motivationen medan självvärdering ofta leder till att elever tar ansvar för sitt eget lärande. Om elever får möjlighet till elevinflytande och själva får vara med och påverka genom att sätta upp egna personliga mål att eftersträva, bidrar detta till en ökad motivation enligt Schunk et al. (2010).

Den inre motivationen som ofta eftersträvas kan även öka om elever ser samband mellan de uppgifter de gör i skolan och världen utanför, genom uppgifter och undervisning som är

kopplade till elevens vardag och verklighet (Thomson & Wery, 2013). Bråten et al. (2014) styrker Thomson och Werys (2013) tankar om att sambandet mellan uppgifter och vardag kan öka elevers motivation. Bråten et al. (2014) beskriver att lärare genom att använda denna syn på lärande som en del av sin undervisning, kan skapa ökad motivation bland eleverna. Detta kan även leda till ett gynnsammare lärande då ökad motivation ger större möjlighet att skolarbetet ska bli framgångsrikt. Bråtens et al. (2014) forskning visar även att elevers syn på kunskap påverkar deras motivation, vilket i sin tur påverkar resultatet/utfallet av exempelvis en uppgift.

3.2. Läsning och motivation

“Att som lärare bidra till att alla eleverna lär sig läsa handlar om att förstå värdet av, men också att kunna undervisa i, de komponenter som läsningen består av” (Frank & Herrlin, 2017 s.6). Att lära sig att läsa är en inträdesbiljett till nya världar samt ytterligare kunskaper och lärande i skolan anser Frank och Herrlin (2017) i sin avhandling om utmaningar och motivation i läsundervisningen vid Linnéuniversitetet. När man lär sig att läsa innebär det att man lär sig både avkodningstekniker såväl som språkförståelse. För att eleverna ska utveckla dessa förmågor, krävs en motivation och ett intresse för lärande. “Grundläggande för lärande är att eleven har tilltro till sin egen förmåga och sin egen kompetens” (Frank & Herlin, 2017 s.2). Det är viktigt att eleven läser sådant som intresserar och bildar positiva lässpiraler, samt bildar en känsla av glädje och kompetens (Frank & Herrlin, 2017).

Gambrell (2011) menar att när elever ska lära sig att läsa är det viktigt att eleverna får möjligheter till delaktighet. Att känna delaktighet handlar mycket om att alla individer har en vilja att bli accepterade av omgivningen, att bli omtyckt. Detta beskrivs ofta som något som kan ha både positiv- och negativ påverkan på motivationen (Urden & Schoenfelder, 2006). Lärare har med andra ord ett viktigt ansvar att se elevens styrkor som en potential för utveckling och som en grund för att utforma läsundervisningen på ett lustfyllt vis menar Taube (2013).

Forskning har visat att läsning i pappersformat ger bättre resultat än läsning på datorskärmar. Anledningen till att pappersformat ger bättre resultat än digitalt beror enligt Lenhards et al. (2017) studie i Tyskland med 3000 elever i årskurserna 1 till 6, på att människor ofta läser fortare och mindre noggrant digitalt. Lenhard et al. (2017) kunde genom denna studie dra

slutsatsen att lärare måste stötta sina yngre elever att läsa långsammare när de läser på skärmar. Singer Trakhmans et al. (2017) studie med 86 universitetsstudenter visar även att människor, oavsett ålder, läser digitala texter snabbare. Deras studie visade att de som läser texter i pappersformat får en djupare läsförståelse, då de enklare minns fler och viktigare delar av texter som de sedan kan koppla ihop.

4. Teoretisk utgångspunkt

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkt, motivationsteorierna ”Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet”, utvecklad av Bandura, samt Eccles och Wigfield teori: ”Teorin om förväntningar och värden”. I detta avsnitt beskrivs även varför teorierna valdes till denna studie samt hur de används.

4.1. Val av teorier

Inom motivationsforskningen finns flera stora teorier som exempelvis: Maslows behovstrappa och McClelland och prestationsbehovsteorin. Det är av vikt att poängtera att det finns många relevanta teorier om motivation som utvecklats och använts inom pedagogiken. Under arbetsprocessen studerades skilda motivationsteorier, välkända som mindre välkända. Motivationsteorierna som slutligen valdes fokuserar på det vi ansåg mest relevant för studien, exempelvis vad som praktiskt kan tillämpas i klassrummet, vilket de stora motivationsteorierna inte gjorde. Teorierna beskriver sådant som framkom i resultatet, vilket underlättade arbetet med analys/diskussion. ”Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet” (avsnitt 4.2.) samt ”Teorin om förväntningar och värden” (avsnitt 4.3.) var teorierna som slutligen valdes i denna studie. I denna studie används teorierna **inte** som stöd i datainsamlingen, eftersom teorierna valdes ut efter datainsamlingen. Detta då det framkom att valda teorier passade bättre ihop med studiens upplägg än tidigare valda teorier.

4.2. Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet

Bandura (1997) är grundaren av teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet, och benämner den med begreppet self-efficacy. Skaalvik och Skaalvik (2016) beskriver teorin som att elevers förväntningar och tro på möjligheterna de har att lyckas med uppgifter påverkar deras motivation. Forskning, exempelvis Schunk och Mullen (2012), visar att elever har större engagemang och ansträngning, samt mer uthållighet vid problem, om de har tro på sin egen kapacitet. Skaalvik och Skaalvik (2016) menar vidare att tron på sin egen kapacitet att klara en uppgift ökar motivationen och koncentrationen, vilket är viktigt för att lära sig nya saker.

Skaalvik och Skaalvik (2016) förklarar vidare att tron på sin egen kapacitet handlar om elevernas känslor inför den uppgift de ska utföra, inte om ämnet generellt. Om en elev

exempelvis har negativa erfarenheter av läsförståelseuppgifter påverkar det elevens tro på sin egen förmåga att lyckas med en läsförståelseuppgift, eleven kommer dock inte påverkas negativt av detta om uppgiften är exempelvis en skrivuppgift. Även Bandura (1997) menar att det finns ett samband mellan ämnes kunskapsmässiga prestationer och tron på sin egen förmåga och kapacitet. Elevernas tidigare erfarenheter kring liknande uppgifter, att de ser att andra klarar av uppgifterna samt uppmuntran och tillit från andra, är exempel på faktorer som påverkar elevers tro på sin egen kapacitet (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Författarna menar dock att det är av vikt att eleverna utmanas för att få känslan av att lyckas. Skaalvik och Skaalvik (2016) refererar till Bandura (1986) och skriver att genom att lösa uppgifter som har krävt ansträngning samt genom att känna sig sedd och bekräftad, ökar elevernas tro på sin egen förmåga.

Att det främst är känslor kring uppgifter, och inte ämnen som påverkar tron på sin egen kapacitet, gör att olika aspekter såsom klassrumsmiljön, hjälpmedel de har tillgängliga och tid de har på sig, kan ha en påverkan på elevens tro på sin egen kapacitet (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Om en elev förlorar tron på sin egen kapacitet att exempelvis klara läsförståelseuppgifter, kan dessa erfarenheter leda till att eleven även förlorar tron på sin kapacitet inom ämnet i sin helhet (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Schunk och Mullen (2012) menar vidare att en viktig faktor för att eleverna ska känna motivation och tro på sin egen förmåga är att de arbetar mot konkreta mål.

4.3. Teorin om förväntningar och värden (expectancy-value theory)

Eccles och Wigfields (2002) teori om förväntningar och värden grundades utifrån Atkinsons modell om "förväntningar och värden" från 1964. Eccles och Wigfields teori utgår ifrån att elevernas förväntningar att lyckas samt det värde en aktivitet eller ett skolämne har för dem, kan ge motiverande beteenden (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Eccles och Wigfield skiljer enligt Skaalvik och Skaalvik (2016) på förväntningar och uppfattningen av den egna förmågan. De ser istället "den egna förmågan som en orsak till de förväntningar eleverna har på sig själva" (Skaalvik & Skaalvik, 2016, s. 48).

Skaalvik och Skaalvik (2016) förklarar att teorin delar upp typen av "värden" elever kan känna (om något är värdefullt eller inte) i fyra kategorier. **Inre värde** (intressevärde) handlar om glädje, positiva känslor och intresse som ett skolämne kan framkalla hos en elev. Detta

värde skapar ofta en stark inre motivation och drivkraft. **Nyttovärde** handlar om att eleverna själva inser att de kan ha användning för det de lär sig i framtiden, exempelvis förstå att de genom att vara duktiga på att läsa enklare kan läsa nyheter och därmed förstå vad som händer i samhället. **Personligt värde** fokuserar på hur en aktivitet får en elev att känna. Genom känslan av att lyckas och bekräftelse kan ett skolämne kännas viktigt. Den sista kategorin kallas **kostnad**, och anses ofta vara av negativt slag. Att exempelvis inte hinna umgås med vänner på grund av läxor i ett skolämne, är en kostnad. Att inte lyckas med en uppgift och därmed bli trött, förlora motivation samt tron på sig själv är en annan slags kostnad. Den senare kan leda till negativ självbild, låg självkänsla och social jämförelse (Skaalvik & Skaalvik, 2016).

Wigfields et al. forskning från 1997 visar ett positivt samband mellan känslan av kompetens inom ett område och områdets värde. Det visar även på ett negativt samband mellan kostnader och inre värde. Skaalvik och Skaalvik (2016) menar att det därför är viktigt för lärare att systematiskt få sina elever att känna att de klarar av uppgifter. Med detta menar författarna inte att eleverna inte ska utmanas, utan att utmaningarna ska vara genomtänkta och realistiska.

Vidare menar Skaalvik och Skaalvik (2016) att lärare genom att inte lämna ut betyg och omdömen inför hela klassen, kan undvika att eleverna känner en stor känsla av misslyckande samt att eleverna jämför sig med varandra. Skaalvik och Skaalvik (2016) talar även om att eleverna kan påverka varandras syn på skolämnens värde. De menar att det i klasser enkelt skapas en uppfattning om vilka ämnen som är mer eller mindre värdefulla. Genom att skolan skapar ett positivt lärklimat, där elever känner sig trygga och uppskattade skapas goda sociala relationer. Detta beskriver Skaalvik och Skaalvik (2016) kan öka elevers åsikter på positivt vis gällande ämnen och att kunskap har ett värde.

5. Metod och material

I metodavsnittet presenteras val av metoder, etiska överväganden, genomförande av intervjuer samt studiens tillförlitlighet, som tagits i beaktande för att besvara forskningsfrågorna:

- Hur beskriver lärare att de arbetar med elevers motivation under läsinläringen i årskurs 1?
- Hur beskriver lärare att deras egen motivation påverkar eleverna under läsinläringen?

5.1 Val av metoder

Studien är kvalitativ och innehåller fem intervjuer med verksamma lärare i årskurs 1. Informanterna i undersökningsgruppen valdes utifrån tillgång, deras erfarenhet samt att de vid tidpunkten för studien arbetar med läsinläring i årskurs 1. De kvalitativa intervjuerna lägger grunden för att skapa en djupare förståelse för vikten av motivation i den tidiga läsinläringen (årskurs 1). Intervjuerna undersöker hur lärare tänker kring både sin egen och sina elevers motivation i samband med läsinläringen. Vidare lägger studien stor vikt kring litteraturstudier. Insamlat data analyserades med metoden tematisk analys.

5.1.1 Datainsamlingsmetod: Kvalitativa intervjuer

Studien använder sig av kvalitativa intervjuer med verksamma lärare som arbetar i årskurs 1. Kvalitativa intervjuer utmärks ofta av enkla och raka frågor samt innehållsrika svar, vilket denna studie efterfrågar. Trost (2010) menar att kvalitativa intervjuer är en av de bästa metoderna när det kommer till att få fram informantens åsikter, erfarenheter och engagemang. Studiens forskningsfrågor innefattar hur verksamma lärare menar att de arbetar med motivation i årskurs 1 samt hur lärarnas egen motivation och engagemang påverkar eleverna. Detta innebär att intervjuerna innefattar åsikter, engagemang och liknande aspekter som Trost (2010) beskriver.

5.1.2. Analysmetod: Tematisk analys

Insamlat material analyseras tematiskt, vilket enligt Braun och Clarke (2006) innebär att insamlat material identifierar, analyserar och rapporterar om olika teman. I denna studie organiserades intervjuvaren efter transkribering. Först organiserades de utifrån de rubriker

intervjufrågorna var indelade i (bilaga 9.2.): *Läraryrket, Undervisning och Elevernas motivation*. Intervjufrågorna var uppdelade i dessa rubriker innan intervjuerna för att underlätta analysen.

I följande steg identifierades teman, som kopplades ihop med studiens teoretiska utgångspunkter: ”Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet” samt ”Teorin om förväntningar och värden”. Genom denna uppdelning identifierades teman, exempelvis talade flera Informanter om “trygghet”, vilket även benämns i ”Teorin om förväntningar och värden”, vilket i sin tur skapade ett tema. De teman som identifierades var följande:

- Lärares syn på motivation kopplat till den tidiga läsutvecklingen.
- Lärarnas arbete med läsinläringen och det motiverande materialet.
- Arbete med inre och yttre motivation.
- Vikten av trygghet.
- Elevernas jämförelse med sina klasskamrater.
- Informanternas åsikter om läraryrket.
- Lärarnas egen motivation och dess påverkan på eleverna.

Valda teman analyserades utifrån likheter och skillnader i informanternas svar samt studiens teorier, och organiserades utifrån studiens forskningsfrågor samt de teman som identifierats.

5.2. Etiska överväganden

I den första kontakten blev informanterna informerade om att den information de gav är konfidentiell, att studien var helt frivillig samt vad studien fokuserar på. Innan intervjuernas start blev alla deltagande informanter i studien informerade om syftet med undersökningen och om Vetenskapsrådets fyra grundkrav (2002) genom ett samtyckesformulär (bilaga 9.3.). För att förklara kraven i korta drag beskriver dessa exempelvis att informanten kan avböja att svara på frågor, samt att deltagandet är helt frivilligt och anonymt. Intervjuerna spelades in, vilket informanterna godkände innan intervjustart och skrev under samtyckesformuläret (bilaga 9.3.), detta med syftet att underlätta studiens analys.

5.3. Genomförande av intervjuer

Intervjuerna skedde på informanternas arbetsplatser och varade ungefär 30 till 45 minuter. En informant besvarade dock intervjufrågorna via mejlkontakt. I samband med intervjustart presenterades samtyckesformuläret (bilaga 9.3.). Alla informanter skrev under samtyckesformuläret samt godkände inspelning av intervjun, vilket skulle underlätta i analyssteget. Studiens författare var lika delaktiga under samtliga intervjuer.

5.4. Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten, i detta fall undersökningens tillförlitlighet, minskar på grund av att en av fem intervjuer genomfördes via mejlkontakt (Trost, 2010). Detta på grund av att informanten fick förhinder och tidsbrist. Studiens validitet och reliabilitet ökar genom att alla informanter är nuvarande legitimerade lärare i årskurs 1. Detta gjorde att de i nutid kunde tala om hur de arbetar, samt tänker och känner under intervjuerna. Om informanterna vid tiden för intervjuerna inte arbetat med en årskurs 1 under en tid, skulle validiteten minskat på grund av att människors känslor och tankar kan förändras över tid. Dock gör samma anledningar att reliabiliteten minskar en aning då informanternas åsikter kan ändras, och därmed ge framtida undersökningar ett annat resultat (Trost, 2010).

6. Resultat

I detta avsnitt redovisas studiens resultat som organiserats i rubriker utifrån studiens forskningsfrågor:

- Hur beskriver lärare att de arbetar med elevers motivation under läsinläringen i årskurs 1?
- Hur beskriver lärare att deras egen motivation påverkar eleverna under läsinläringen?

I resultatet benämns informanterna med tilldelat nummer 1–5.

6.1. Hur beskriver lärare att de arbetar med elevers motivation under läsinläringen i årskurs 1?

Nedan presenteras informanternas syn på motivation och hur den kan skapas i läsinläringen.

6.1.1. Lärarnas syn på motivation kopplat till den tidiga läsutvecklingen

Informanterna förklarar begreppet motivation på varierande sätt. Informant 1 menar att det handlar om en vilja att lära och göra sitt bästa, medan Informant 2 anser att det har mer att göra med kamratskap och trygghet i lärandemiljön. Gemensamt för alla informanter är att de anser att motivation är ett måste i skolan, inte minst i den tidiga läsutvecklingen. De menar även att lärare har en stor påverkan och betydelse på elevernas motivation.

När det kommer till motivation kopplat till den tidiga läsinläringen är informanterna överens om att det är viktigt att eleverna har en känsla av att de utvecklas och att lärprocessen går framåt. Informant 2 poängterar att alla barn vill kunna läsa, och därför har många elever i början av läsutvecklingen en inre motivation, automatiskt. Informanten menar vidare att eftersom eleverna är 6 till 7 år gamla anses det i större utsträckning vara lärarens jobb att peppa till lästräning och ge eleverna möjligheten att träna på den nivå de ligger på. Informant 3 berättar under intervjun om en elev som började årskurs 1 och efter några veckor började eleven fundera över varför hen inte lärt sig läsa än. Eleven trodde nämligen att det räckte att vara i skolan för att hen skulle lära sig att läsa och förstod då inte sin egen roll i läsprocessen. Förmågan att kunna läsa är något som kräver träning och kan ta tid, vilket eleven i fråga inte var medveten om förrän Informant 3 förklarade för eleven vad som krävs för att någon ska lära sig att läsa.

6.1.2. Lärarnas arbete med läsinlärningen och det motiverande materialet

Att använda sig av motiverande material som väcker intresse och vilja att lära när eleverna ska lära sig att läsa är av stor vikt, något som samtliga informanter är eniga om.

Informanterna menar att genom att använda sig av elevernas intressen vid inlärningen ökar motivationen och viljan hos eleverna. “Vi läser, skriver och talar om intressen som klassen har, samt aktuella händelser som sker såsom utflykter, teater eller något som hänt i vår stad nyligen” (Informant 4). Samtliga informanter använder sig av materialet: ABC-klubben åk 1: Den magiska kulan av Mats Wänblad. ABC-klubben är en läsebok som innefattar en och samma berättelse i tre olika svårighetsgrader. Flertalet av informanterna är överens om att materialet är motiverande för eleverna, men att det finns svårigheter med materialet.

Informant 4 beskriver sin åsikt kring detta:

Materialet ABC-klubben är omtyckt av barnen som tycker böckerna är spännande, men jag tycker att svårigheten i kapitlen ökar för snabbt för de som inte knäcker läskoden så tidigt. Därför är det inte ett bra material för att lära sig att läsa. (Informant 4).

I förskoleklass och årskurs 1 arbetar lärare och elever mycket med bokstavsljud och ljudlekar, vilket Informant 5 menar är A och O för att lära sig läsa. Majoriteten av informanterna berättar att det är viktigt att variera inlärningen gällande material. “Vi lever i ett digitalt samhälle idag och det bör utnyttjas i inlärningen, men man får inte glömma det laborativa materialet, de underlättar ofta lästräning” säger Informant 1. Informant 2 har den senaste tiden börjat se att “fasta materialet” såsom läroböcker, inte är lika motiverande för hans eleverna i jämförelse med det digitala materialet. Det finns mycket användbart för lästräningen och bokstavsträning på internet och detta är nästan alltid uppskattat av eleverna menar informanten.

6.1.3. Arbete med inre och yttre motivation

Informanterna är alla eniga om att den inre motivationen kommer från en vilja och en lust att lära. De menar att om en elev har en inre motivation (avsnitt 2.1.1.) visar det sig ofta i en glädje och i att eleven visar att denne blir genuint glad när hen lyckas med en uppgift. “När man har glädje till det man ska göra så blir nog motivationen lättare” (Informant 5). För att skapa den inre motivationen menar samtliga informanter att det är viktigt att lärare lär känna sina elever. Att de är medvetna om elevernas intressen och exempelvis vilka typer av uppgifter som kan skapa nyfikenhet och lust att lära. Informanterna är alla därför eniga om att

genom en god relation till sina elever kan en inre motivation skapas, både för läraren och eleverna. Informanterna är även ense om att vikten att använda sig av elevernas intressen när det exempelvis väljs läsmaterial.

Under intervjuerna framkom vidare att majoriteten av informanterna ibland använder sig av olika slags belöningar och tävlingar i lästräningen, vilket ofta beskrivs som något som skapar en "yttre motivation" (avsnitt 2.1.2.). Informant 3 menar att en bristande motivation (avsnitt 2.1.3.) ofta visar sig genom ointresse och rastlöshet hos eleverna. Det kan då vara en god idé att ge eleverna en morot/utmaning (yttre motivation): "Alltså man måste hela tiden locka locka locka. Och ge dem en liten morot, ett stöd ibland för att de inte ska tappa lusten helt." (Informant 3).

Informant 4 menar att utmaningar/ "tävlingsmoment" och belöningar fungerar för vissa individer och inte för andra. Informanten menar att en belöning kan innebära något litet, som att få gå ut på rast lite tidigare. Om en elev är omotiverad i läsandet kan det ibland vara bra att som lärare använda sig av belöning i samband med uppmuntran. Alla fem informanter beskriver tankar kring att den yttre motivationen kan skapas genom belöning och utmaningar. Belöningar och yttre motivation behöver inte innebära något negativt, en elev kan behöva både inre och yttre motivation under läsutvecklingen menar informanterna.

6.1.4. Vikten av trygghet

Trygghet och vikten av den i lärandet, är något samtliga informanter reflekterar över under intervjuerna. Informanterna menar att trygghet är viktig del när det kommer till att skapa motivation i läsinlärningen. "Trygghet för mig, handlar om att eleverna har förståelse och respekt gentemot varandra, inte minst gällande att de är på olika nivåer i läsinlärningen och lär sig i olika takt" säger Informant 2.

Det är viktigt att eleverna förstår att de inte ska jämföra sig med varandra, utan att de istället kan inspireras och motiveras av sina klasskompisar säger Informant 2. Informant 4 instämmer och menar: "Att arbeta med gemenskap kan vara en pusselbit till ökad inre motivation" (Informant 4).

Informant 4 förklarar vidare att det är viktigt att eleverna får beröm tillsammans som klass eftersom det ökar känslan av gemenskap, vilket bidrar till känslan av trygghet. "Men att man

tänker att så länge en elev är otrygg får du ingen inre motivation. Det handlar om att bygga på trygghet både i relationer mellan klasskompisar och pedagoger” (Informant 4). Att skapa denna trygghet handlar mycket om att som lärare se elevernas förmågor, att ha tilltron att eleverna kommer lyckas utveckla sin läsförmåga och bemöta eleverna med detta. Det handlar även om att skapa goda relationer och se till det sociala för att skapa en god läsmiljö berättar Informant 2. Informant 2 fortsätter: “Jag tror att det också är viktigt att själv som lärare vara motiverad och visa eleverna det, för det tror jag skapar en god lärmiljö och trygghet”.

6.1.5. Elevernas jämförelse med sina klasskamrater

Att eleverna jämför sin läsförmåga med sina klasskamrater är enligt informanterna oundvikligt, och kan leda till att en elev får känslan av att eleven inte duger. Det kan även minska elevens motivation att lära sig att läsa eller förbättra sin läsförmåga, poängterar Informant 5. Flertalet av informanterna är tydliga med att de inte pekar ut skillnader mellan elever, men att eleverna naturligt ofta uppfattar dessa skillnader själva. De olika svårighetsgraderna (färger) av läxböckerna informanterna använder i lästräningen markerar nivåmässiga skillnader.

Informanterna berättar vidare hur de arbetar för att undvika att eleverna jämför sig med varandra negativt. Informanterna talar om “arbetskompisar”, “bänkkompisar” eller “axelkompisar”, bestämda par som alltid arbetar tillsammans när arbetet inte är enskilt. “Arbetskompisar” gör att eleverna inte känner samma misslyckande eftersom eleverna delar “misslyckanden”. Med detta arbetssätt ligger stor vikt kring ett tryggt klassrumsklimat med tolerans för olikheter. Ett tryggt klassrumsklimat skapar nämligen en god grund till lärande menar Informant 2, och utifrån detta arbetssätt undviks en negativ jämförelse mellan eleverna (Informant 2).

Informant 2 talar vidare om den fördel som finns med att vid enstaka tillfällen låta elever som “ligger efter” gå ut ur klassrummet och lästräna med en pedagog, då informanten menar att eleven därmed kan känna sig mindre utpekad under träningen. Informant 2 låter då de starka läsarna arbeta enskilt. Informanterna är alla överens om att elevernas jämförelse med sina klasskompisar inte alltid behöver vara något negativt för läsinläringen. Informant 2 säger följande:

Jag tror att det är mer avgörande vilken roll eleven har i gruppen och den status som eleven har. För jag tror att om man har en elev med tydlig och stor drivkraft och inre motivation, så tror jag att det påverkar de andra om man har hög status (Informant 2).

Informant 2 förklarar att “elever med hög status” är elever som är ”populära” och som de andra eleverna vill vara kompis med. Vidare menar Informant 2 att genom att dessa elever tydligt visar och uttrycker att läsning är något roligt och viktigt, kan det inspirera resterande elever att också känna på samma sätt. Informanten tydliggör dock att det är lärarens uppgift att inte låta de elever med “hög status” som anser att läsning är tråkigt ta stor plats, då det kan ha en negativ effekt på resterande elever.

6.2. Hur beskriver lärare att deras egen motivation påverkar eleverna under läsinläringen?

Nedan presenteras informanternas åsikter och tankar kring deras egen roll som lärare i skapandet av motivation.

6.2.1. Informanternas åsikter om läraryrket

Samtliga av studiens informanter trivs med att jobba som lärare, och anser att läraryrket är utvecklande och aldrig långtråkigt. De är överens om att det bästa med yrket är att få möjligheten att se och hjälpa eleverna att utvecklas, både socialt och kunskapsmässigt. Informanterna tycker dock att den största svårigheten med yrket är känslan av att inte räkna till för alla elever samtidigt. Klasserna består idag till antalet av många elever, vilket innebär olika personligheter, behov och kunskapsnivåer att ta hänsyn till. Informant 2 uttryckte detta genom att säga:

Svårast med yrket är att räkna till i klassrumssituationerna. Har du 20 elever i klassen har du kanske 5–6 olika arbetssätt i en svenska uppgift som du ska försöka hjälpa och stötta så att alla får arbeta utifrån där de befinner sig (Informant 2).

Denna svårighet säger flertalet av informanterna leder till stress, och att det ibland blir psykiskt krävande att vara lärare. De berättar vidare att andra aspekter av yrket såsom missnöjda vårdnadshavare, konflikter och allmän tidsbrist gör yrket ytterligare utmanande.

Informant 5 poängterar dock att samarbete mellan kollegor och stöd av rektor gör arbetet enklare, och att informanten därmed kan känna sig mer motiverad.

6.2.2. Lärarnas egen motivation och dess påverkan på eleverna

Majoriteten av informanterna beskriver under intervjuerna vikten av lärarens förhållningsätt och inställning. De menar att deras egen motivation har stor påverkan på elevernas attityder och motivation. Informanterna menar att om läraren har en positiv syn på undervisning och lärande kommer det öka elevernas motivation. “Det är ju lite så, att positivitet, glädje och motivation smittar av sig och det blir en positiv effekt. Liksom om jag inte är motiverad att lära ut, hur ska du eleverna bli motiverade att lära” (Informant 1).

Informanterna talar även om vikten av att inte låta deras privatliv påverka dem i klassrummet. De uttrycker att det är naturligt att ibland ha en dålig dag eller en jobbig period i sitt liv, men när de är bland elever får det inte påverka dem. Några informanter liknar läraryrket med skådespeleri, ibland får de spela rollen som en glad och motiverad lärare, även om de inte alltid är så. Informant 5 betonar att positiv feedback och uppmuntran är viktiga faktorer som kan bidra till elevernas motivation. Att läraren synliggör tilltro och förståelse för alla elever är viktigt för att skapa trygghet och lust i lärandet. “Det är viktigt att eleverna själva får känna att deras läsutveckling går framåt. Jag brukar låta dem få läsa högt och sedan ge positiv feedback” (Informant 1).

7. Diskussion

I diskussionen lyfts och diskuteras det som framkommit i resultatet, kopplat till studiens motivationsteorier: “Teorin om förväntningar och värden” och “Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet” (avsnitt 4) samt tidigare forskning. Slutligen ges förslag på vidare forskning och studiens metod diskuteras.

7.1. Lärares påverkan på elevers motivation

7.1.1. Lärares egen motivation

Lärares roll när det kommer till att motivera sina elever blir i studiens sammanhang en viktig fråga att reflektera över. Thomson och Wery (2013) menar att lärare genom sin attityd och förhållningssätt påverkar sina elevers motivation, vilket även studiens informanter är eniga om. Genom att ha ett positivt synsätt på undervisningen och en egen motivation menar informanterna att deras elevers motivation påverkas positivt. Samtliga informanter uttrycker att de själva känner inre motivation, vilket skapas bland annat genom att de trivs med sitt yrke och att det finns ett välfungerat samarbete i arbetslaget. Jenner (2004) diskuterar det informanterna beskriver och anser att en förutsättning för att bidra till lärares egen motivation är att arbetslaget tillsammans reflekterar över verksamheten.

Informanterna är vidare överens om att de känner att de inte alltid räcker till, något vi kopplar till teorin om “tron på sig själv och sin egen kapacitet”. Genom att informanterna känner att de inte räcker till, tror de inte helt på sin egen kapacitet, vilket enligt Schunk och Mullen (2012) kan leda till minskat engagemang, tålamod och ansträngning. Om en lärare visar på exempelvis bristande tålamod och engagemang, leder det enligt oss ofta till bristande motivation för alla inblandade i undervisningen. Bristande motivation är något som enligt Thomson och Wery (2013) kan leda till negativ självbild och självkänsla. En ytterligare viktig synvinkel att kolla på är **inre värde**, en del av teorin om “förväntningar och värden” (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Ett inre värde, med glädje och positiva känslor inför ett ämne, leder ofta fram till en inre motivation och en inre drivkraft. Detta beskriver informanterna genom att förklara att skapandet av ett inre värde/inre motivation och en glädje i lärandet, är mycket upp till läraren själv. Samtliga informanter poängterade vikten av att läraren utstrålar motivation, det vill säga själv är motiverad i lärandet.

7.1.2. Tro på och respektera sina elever

Hattie (2012) beskriver hur lärare kan möjliggöra den inre motivationen genom en ömsesidig respekt, omsorg och en positiv atmosfär i och utanför klassrummet. Skaalvik och Skaalvik (2016) menar i likhet med Hattie, att om eleverna inte känner sig omtyckta och respekterade av lärare och i den miljö de befinner sig i, kan detta skada självbilden och leda till bristande motivation. "Teorin om tron på sig själv och sin egen kapacitet" beskriver vikten av detta och menar vidare att exempelvis uppmuntran och andra människors tilltro på eleven, kan påverka det som beskrivs som tron på sin egen kapacitet, i detta fall i en positiv riktning (Skaalvik & Skaalvik, 2016).

Lozic (2018) beskriver i en artikel om hur elevernas lärande ska stå i centrum. I artikeln tydliggörs vikten av att läraren tror på sina elever, att de kan och kommer att lyckas. Lozic (2018) menar att om detta sker så innebär detta en positiv påverkan på motivationen för eleverna. Med andra ord handlar det om att som lärare synliggöra tilltron till sina elevers möjligheter att lyckas enligt Lozic (2018). Thomson och Wery (2013) instämmer i resonemanget, de menar att genom att läraren visar tro på sina elever samt har goda relationer med dem, skapas motivation. Skaalvik och Skaalvik (2016) beskriver även de vikten av att lärare arbetar för att skapa positiva attityder och goda relationer i skolan. Studiens resultat stödjer tankarna om vikten av tillit och lärarnas tro på sina elevers förmågor. Informanterna menar att tron på sina elever är viktig för att eleverna ska känna trygghet och en inre motivation.

7.1.3. Låta eleverna påverkas av varandra

Studios resultat visar att informanterna anser att deras elever jämför sig själva med sina klasskamrater när det kommer till läsning. Informanterna är vidare eniga om att detta kan ha både för- och nackdelar i den tidiga läsinläringen. Skaalvik och Skaalvik (2016) menar att det inte råder några tvivel om att press och attityder mellan klasskamrater har en påverkan på motivationen. Det handlar till stor del om att som individ ha en vilja att bli accepterad av andra och bli omtyckt. Detta beskriver Urdan och Schoenfelder (2006) som något som har både negativ- och positiv påverkan på individens motivation i lärandet.

Eccles och Wigfields teori om "förväntningar och värden", speglar och beskriver bland annat jämförelse i lärandet (Skaalvik & Skaalvik, 2016). I skolan och lärandet kan eleverna

påverkas och påverka varandra, exempelvis gällande synen på ämnen, lärostoff och attityder. Teorin om “förväntningar och värden” menar enligt Skaalvik och Skaalvik (2016) att det i klassrummen skapas uppfattningar om ett ämnes värde. Elevernas åsikter om ämnen samt kunskapens värde ökar enligt teorin om lärmiljön känns trygg. Värdet ökar vidare om det finns goda sociala relationer, både mellan klasskamrater och med läraren enligt teorin.

Denna studies resultat visar på samma sak som teorin om “förväntningar och värden”. Informanterna berättade att de elever som har “hög status” i klassrummet kan påverka resterande elevers syn på läsning och huruvida det är något roligt. Informanterna berättade att det är lärarens jobb att inte låta dessa elever med “hög status” påverka de andra eleverna negativt, genom att som lärare inte låta dessa elever ta för mycket plats. De menar vidare att de genom sin egen motivation och positiva synsätt positivt kan påverka sina elevers motivation.

Detta återkopplas till teorins åsikter om att det behövs ett tryggt lärklimat där det finns goda relationer mellan elever och lärare. Detta tolkar vi som att det är viktigt att även läraren har “hög status” i klassrummet, vilket Skaalvik och Skaalvik (2016) beskriver i sin litteratur.

7.1.4. Val av material och dess påverkan på lärande och motivation

Intresse och motivation tillsammans är enligt Ivarsson (2008) två viktiga drivkrafter för lärande. Frank och Herrlin (2017) menar att material som skapar intresse är en viktig del för att elever ska bli motiverade att vilja läsa. I enhet med Frank och Herrlin (2017) diskuterade studiens informanter vikten av att finna intresseväckande material som väcker lusten till läsning.

Informanterna i studien menar att det är viktigt att variera material och arbetssätt för att behålla motivationen i lärandet. De menar att lärare bör använda sig av både digitala material, fast material (exempelvis läroböcker) samt laborativt material (exempelvis knappar som används för att ljuda ord), när grunden till läsningen skapas. Genom att arbeta på varierat vis får eleverna förutsättningar att känna nyfikenhet och lust i läsinläringen, enligt studiens informanter. Informant 2 var ytterst tydlig med att hens åsikt är att det digitala materialet till ABC-klubben (läsmaterial) är mer motiverande för hens elever än det “fasta materialet” (läroböcker).

Genom att använda digitala material har lärare större möjlighet och tid att anpassa materialet utifrån alla elevers kunskapsnivåer, som intresserar och motiverar fler elever menar Informant 2. Detta då eleverna redan är intresserade och motiverade, vilket gör att läraren inte behöver lägga lika mycket fokus på att skapa intresse och motivation. Motivationsteorin om “tron på sig själv och sin egen kapacitet” beskriver att digitala hjälpmedel kan ha en betydande påverkan på elevernas syn på sin egen kapacitet (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Eleverna kan med andra ord känna större motivation på grund av att de tror att de kommer klara läsningen bättre genom att den sker med hjälp av digitala hjälpmedel.

Forskning kring detta område, exempelvis Lenhard et al. (2017), visar dock att digital läsning ofta ger sämre resultat än läsning på papper. Lenhard et al. (2017) menar att en av anledningarna till detta är att när man läser via skärm sker det oftast snabbare och mindre noggrant. Trakhman et al. (2017) beskriver även detta i sin forskning, människor läser snabbare digitalt än via exempelvis papper. Vidare beskriver Trakhman et al. (2017) att en fördel med läsning i pappersformat är att den ger en djupare läsförståelse, vilket är en grundsten i den tidiga läsutvecklingen.

7.2. Elevers känslor och dess påverkan på motivationen

7.2.1. Känsla av att lyckas

Thomson och Wery (2013) anser att lärare ska börja sin undervisning med att sätta enkla och tydliga mål som eleverna kan nå. Detta för att eleverna från start ska känna att de är kompetenta och kan lyckas. “Teorin om tron på sig själv och sin egen förmåga” anser att elevernas tidigare erfarenheter påverkar deras tro på sin egen kapacitet (Skaalvik & Skaalvik, 2016). “Teorin om förväntningar och värden” instämmer i detta och menar att känsla av kompetens och ett områdes värde hör ihop på ett positivt sätt (Wigfield et al. 1997). Teorin använder begreppet **personligt värde**, vilket förklarar hur elever kan känna att ett skolämne är viktigt genom aktiviteter som ger dem känslan av att de kan lyckas och den bekräftelse som kommer av detta. Det handlar om, precis som teorin beskriver, att lärare på ett systematiskt sätt ska ge sina elever en känsla av att de kan lyckas. (Skaalvik & Skaalvik, 2016).

Studiens resultat bekräftar detta, det är av stor vikt att lärare ger eleverna möjlighet till att känna känslan av att de kan utvecklas och lär sig nya saker. Gärdenfors (2010) beskriver att om man vill skapa en utbildning på människans villkor ska man sträva efter att förstärka elevernas självförtroende och motivation. Om eleven däremot inte lyckas med exempelvis en uppgift eller aktivitet, kan det i vissa fall skapa en bristande, eller till och med en förlorad motivation, samt en bristande tro på sig själv och sin egen förmåga. Detta kan i sin tur bli en negativ **kostnad** för eleven, och kan innebära att eleven får en negativ självbild och låg självkänsla. Detta beskriver motivationsteorin "Teorin om förväntningar och värden" (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Studiens informanter är tydliga med att det är lärarens jobb att peppa eleverna till lästräning i årskurs 1. Vi tror därför att det är av största vikt att lärare ger rätt typ av feedback och stöttning när det kommer till läsinläringen, för att på så vis undvika dessa negativa följder.

7.2.2. Trygghet

Studiens resultat visar att lärarna anser att trygghet är en central del för att eleverna ska känna motivation att lära sig läsa. Informanterna menar att gemenskap, goda relationer och tro på elevernas läsförmågor skapar en trygg lärandemiljö för läsutvecklingen.

Enligt Skolverket (2018) är en trygg lärandemiljö en viktig byggsten i lärandet. Skolverket (2018) beskriver vidare att alla elever har rätt till en utbildning samt att känna trygghet i skolan och få känna delaktighet. Hattie (2012) förklarar att lärmiljön är viktig, eftersom en miljö där eleven både kan motivera sig själv och andra i grupp är en grundläggande förutsättning för att lärandet ska bli så effektivt som möjligt. Teorin om "förväntningar och värden" förklarar att det är viktigt att skolan skapar ett lärklimat där eleverna trivs, känner sig trygga och uppskattade, samt där det finns goda sociala relationer. Även Ahlén (2014) beskriver hur en trygghet och ett lugn kan skapas genom en strukturerad undervisning. Om eleverna får en känsla av trygghet och vet vad som förväntas av dem, och därmed får en känsla av att lyckas, leder det fram till motivation. "Så länge eleven inte känner sig trygg spelar det ingen roll hur mycket jag trollar som lärare" (Ahlén, 2014, s.53).

I kursplanen för svenska i grundskolans årskurs 1–3 beskrivs det, att människans främsta redskap för tänkande, kommunikation och lärande är språk (Skolverket, 2018). Det står vidare att människor utvecklar sin identitet, förstår andra och uttrycker sina tankar och

känslor genom språket. Läroplanen (Skolverket, 2018) menar vidare att varje elev har rätt att i skolan utvecklas, känna en växande glädje och få känna en tillfredsställelse när framsteg görs. Informant 2 poängterar att det är viktigt att eleverna själva har ett intresse i lärandet, att de visar att det vill utvecklas och lära sig. Genom att eleverna får möjlighet att kommunicera sina tankar och känslor i lärandet, får de möjlighet att vara delaktiga i lärandeprocessen menar flertalet av studiens informanter.

7.3. Metoddiskussion

Studiens valda metoder har fungerat bra eftersom dessa byggde på tidigare beprövad forskning. De kvalitativa intervjuerna upplevdes som en utmaning i början då vi inte hade någon tidigare erfarenhet av att utföra dem, men genom att vi kom förberedda fick vi ut vad vi ville. Den första genomförda intervjun gick bra, vilket gav en känsla av säkerhet inför resterande intervjuer, vilket i sin tur gjorde att följdfrågorna var mer genomtänkta och stabila. Vi har dock i efterhand reflekterat över att vi inte utförde en undersökning, förutom samtal med vår handledare, kring kvaliteten på studiens intervjufrågor. Reflektionen gick därför kring om en "testintervju" hade kunnat tillämpas. Om en "testintervju" med någon utomstående gjorts, exempelvis med en annan aktiv lärare, hade det troligtvis skapat en tryggare grund inför kommande "riktiga" intervjuer. Detta hade även givit oss en tydligare bild av kvalitén på intervjufrågorna och hur dessa kunde uttryckas i samtal, samt eventuella följdfrågor hade kunnat formuleras tydligare.

Ett mindre antal informanter i urvalsgruppen gjorde att intervjuer var ett mer hållbart val av metod än exempelvis enkäter. Enkäter kräver fler informanter än kvalitativa intervjuer och ger inte samma bild av varje enskild informants åsikt, erfarenhet och tankar. Observation uteslöts ur denna studie då det är svårt att observera människors motivation, eftersom den kan variera från dag till dag och inte alltid är synlig. Sammanfattningsvis blev valet av kvalitativa intervjuer som metod för insamling av data ett förståndigt val, och gav den data vi behövde för studien. Urvalsgruppen gjorde dessvärre att det var en svårighet att hitta informanter till studien. Fördelen med en större urvalsgrupp än i denna studien skulle varit att fler intervjuer genomförts, därmed skulle en bredare syn kring ämnet skapats.

Förutom motivation valde vi att fokusera på svenskämnet läsinläring. Vi var redan innan studiens början medvetna om att läsinläring/läsutveckling är ett ytterst komplext område och

begrepp, samt kan definieras och diskuteras på olika vis. Genom en lång diskussion om vad inom läsning/läsinlärning som skulle finnas med i studien, togs beslutet att en avgränsning av innehåll behövde göras. Vi valde därmed att ta med det som vi ansåg var relevant utifrån informanternas svar för vår studie och som vi kunde koppla till lärande och motivation, samt studiens syfte och forskningsfrågor.

7.4. Förslag på vidare forskning

I denna studie framkom det att de deltagande informanterna känner sig stressade i sitt yrke. De menade bland annat att de ofta hade en känsla av att inte räckta till för alla elever. Vi anser därför att det skulle vara intressant att ta reda på hur denna stress påverkar eleverna och motivationen. Känner eleverna av att lärarna är stressade? Hur påverkar stressen lärarnas val av arbetssätt och material? Hur påverkar detta lärares egen motivation?

8. Referenslista

Nedan presenteras alla referenser som använts i studien.

Ahlén, F. (2014). *Stå upp, stå ut, stå kvar: Lärande, specialpedagogik och förändringsarbete*. Stockholm: Norstedts.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa

Bråten, I., Ferguson, L. E., Anmarkrud, Ø., Strømsø, H. I., & Brandmo, C. (2014). Modeling relations between students' justification for knowing beliefs in science, motivation for understanding what they read in science, and science achievement. *International Journal of Educational Research*, 66, 1-12. doi: 10.1016/j.ijer.2014.01.004

Eckeskog, H. (2015). *Läsa och förstå: arbete med läsförståelse i tidig läs- och skrivinlärning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Eccles, J., & Wingfield, A. (2002). *Motivational beliefs, values, and goals*. (Licentiate thesis, Institute for Social Research, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, 53:109–32). Hämtad 2019-04-12 från: http://outreach.mines.edu/cont_ed/Eng-Edu/eccles.pdf

Frank, E., & Herrlin, K. (2017). *Utmaning och motivation i läsundervisningen*. (Avhandling, Umeå Universitet, Umeå, 13). Hämtad 2019-03-26 från: https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundskola/030_tidig-lasundervisning/del_08/Material/Flik/Del_08_MomentA/Artiklar/M30_F-3_08A_01_utmaning%20och%20motivation%20slutgiltig.docx

Gagné, M., & Deci, E.L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), s.331-362. doi: 10.1002/job.322

Gambrell, L. B. (2011). Seven rules of engagement: what's most important to know about motivation to read. *The Reading Teacher*, 65(3), s. 72-178. Hämtad 2019-03-26 från: https://www.readinghalloffame.org/sites/default/files/final_pdf_of_ms_10.1002_trtr.01024.pdf

Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå: om lärande på människans villkor*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

Hattie, J. (2012). *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & kultur.

Ivarsson, L. (2008). *Att kunna läsa innan skolstarten: läsutveckling och lärandemiljöer hos tidiga läsare*. (Doktorsavhandling, pedagogiska institutionen, Umeå Universitet, Umeå). Hämtad 2019-04-01 från: <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:142364/FULLTEXT01.pdf>

Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete: i skola och behandling*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Lenhard, W., Schroeders, U., & Lenhard, A. (2017). Equivalence of screen versus print reading comprehension depends on task complexity and proficiency. *Discourse Processes*, 54(5–6), 427–445. doi:10.1080/0163853X.2017.1319653

Lindö, R. (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalets och den gemensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lozic, V. (2018) Motivation en viktig nyckel till elevers skolframgång. *Skolverket.se*. Hämtad 2019-04-13 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/motivation-en-viktig-nyckel-till-elevers-skolframgan>

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67.
doi:10.1006/ceps.1999.1020

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2009). *Promoting self-determined school engagement: Motivation, learning, and well-being*. I K.R. Wentzel & A. Wigfield (red.). *Handbook of motivation at school*. New York: Routledge.

Reichenberg, M. (2008). *Vägar till läsförståelse: texten läsaren samtalet*. Stockholm: Natur & Kultur.

Schmidinger, H. & Brandt, A. (2015). *Närområdesexkursioner och inre motivation för bättre lärande: en studie i svenska gymnasieskolan*. (Avhandling, Högskolan i Gävle, 2015(1). Hämtad 2019-04-28 från: <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:814515/FULLTEXT01.pdf>

Schunk, D.H., & Mullen, C.A. (2012). *Self-efficacy as an engaged learner*. I S.L. Christenson, A.L. Reschly & C. Whyllie (red.). *Handbook of research on student engagement*. 219-235. New York: Springer.

Singer Trakhman, L. M., Alexander, P. A., & Berkowitz, L. E. (2017). Effects of Processing Time on Comprehension and Calibration in Print and Digital Mediums. *The Journal of Experimental Education*, 65(3) 1-15. doi:10.1080/00220973.2017.1411877

Skaalvik, E.M. & Skaalvik, S. (2016). *Motivation och lärande*. (2 uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.

Skolinspektionen. (2015). *Mer varierad läs- och skrivundervisning kan öka motivation och intresse*. (2011:6488). Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2018). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2019-04-12 från: <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan>

Taube, K. (2013). *Läsinlärning och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. Lund: Studentlitteratur AB.

Thomson, M.M., & Wery, J. (2013) Motivational strategies to enhance effective learning in teaching struggling student. *Support for Learning*, 28(3), 103–108. doi: 10.1111/1467-9604.12027

Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Urdu, T., & Schoenfelder, E. (2006). Classroom effects on student motivation: Goal structures, social relationships, and competence beliefs. *Journal of School Psychology* 44(5), 331–349. doi: 10.1016/j.jsp.2006.04.003

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Wigfield, A., Eccles, J.S., Yoon, K.S., Harold, R.D., Arbeton, A., Freedman-Doan, C. & Blumenfeld, P.C. (1997). Changes in children's competence beliefs and subjective task values across the elementary school years: A three-year study. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 451–469. doi:10.1037/0022-0663.89.3.451

9. Bilagor

9.1. Uppdelning av arbetet

Studiens båda författare, Amelia Alexandersson och Anna Lindström, har varit lika delaktiga i alla delar av studien. Vi har exempelvis båda sökt och skrivit om tidigare forskning, förklarat vår metod, formulerat intervjufrågor samt varit lika delaktiga under samtliga intervjuer. Vidare har vi tillsammans analyserat och diskuterat resultatet som framkommit efter datainsamling.

9.2. Intervjufrågor

Läraryrket

1. Vad tycker du är roligt/mindre roligt med yrket?
2. Hur motiverad är du som lärare?
 - a. Tror du att det påverkar dina elevers motivation?

Undervisning

1. Hur jobbar du med läsinläring?
 - a. Vad använder du för material?
 - b. Anser du att detta material är motiverande för dina elever?
2. Hur ser du på motivation?
 - a. Vad anser du att det är för något?
 - b. Hur anser du att det kan skapas?
3. Vad betyder motivation för dig när det kommer till den tidiga läsinläringen?
4. Hur arbetar du för att elevernas motivation ska komma från nyfikenhet och en vilja att lära? (benämns ofta som inre motivation)
 - a. Hur arbetar du mer specifikt med detta när det kommer till läsinläringen?
5. Hur arbetar du med yttre motivation? Med andra ord är dina elever motiverade att arbeta för att få en belöning, exempelvis gå på rast tidigare, få göra något roligt senare eller liknande?
 - a. Hur arbetar du mer specifikt med detta när det kommer till läsinläringen?
6. Anser du att dina elever förstår varför de ska lära sig att läsa?
 - a. Hur tror du det påverkar deras motivation?
7. Vad har du för erfarenhet av motiverande undervisning gällande läsinläringen?
 - a. Lässtrategier/metoder?

Elevernas motivation

1. Hur skulle du beskriva dina elevers motivation i samband med läsning?
2. Hur märker du att en elev är omotiverad att träna på att läsa?
 - a. Är det alltid tydligt? På vilket sätt?
3. Vilka aspekter/anledningar tror du gör att en elev känner sig motiverad att lära sig att läsa?
 - a. Hur märker du det?
4. Anser du att dina elever förstår varför de ska lära sig att läsa?
 - a. Hur tror du det påverkar deras motivation?

5. Tror du att dina elever jämför sig själva med andra, exempelvis sina klasskompisar?
 - a. På vilket sätt?
 - b. Hur tror du det påverkar deras motivation?

9.3. Samtyckesformulär

Syftet med vår studie är att undersöka hur lärare beskriver att de arbetar för att öka elevers motivation att lära sig läsa i årskurs 1. Du bestämmer själv vad du vill svara på, med andra ord behöver du inte svara på alla frågor om du inte vill. All information som samlas in är anonym och kommer enbart användas till denna studie.

Genom att skriva under detta formulär godkänner du ditt deltagande i denna studie.

Underskrift _____

Namnförtydligande _____